

Kaedah Pembelajaran Koperatif Model STAD Meningkatkan Pencapaian Pelajar Dalam Penghasilan Catan Cat Air

*STAD Model Cooperative Learning Methods to Improve Student
Achievement in The Production of Watercolour Paintings*

Azman Ab. Rahim@Ibrahim
Abdul Aziz Zalay@Zali
Mohd. Zahuri Khairani
Fakulti Seni, Komputeran & Industri Kreatif,
Universiti Pendidikan Sultan Idris
nazima46@gmail.com

Abstrak

Berdasarkan kajian, ramai pelajar Pendidikan Seni Visual di tingkatan 4 Cerdas masih terlalu lemah dalam menghasilkan karya catan pemandangan cat air walaupun mereka telah mempelajarinya di peringkat sekolah rendah lagi. Berdasarkan beberapa kajian, penyelidik mendapati pelbagai teknik dan kaedah dapat membantu mempertingkatkan kemahiran melakar dan mewarna pelajar. Gabungan pelbagai teknik dan kaedah yang dimaksudkan di sini adalah teknik demonstrasi dan teknik latih tubi serta kaedah koperatif. Kaedah Koperatif merupakan satu kaedah yang dianggap cukup berkesan dalam menyelesaikan pelbagai permasalahan. Penyelidik mengambil inisiatif ini untuk menganalisis kesan pembelajaran catan cat air melalui kaedah koperatif khusus kepada pelajar di tingkatan empat. Melalui kajian ini kuasi eksperimen digunakan bagi melihat keberkesanan kaedah pembelajaran koperatif dalam pencapaian pelajar dalam catan. Tahap pencapaian pelajar diukur berdasarkan ujian pra dan ujian pasca. Di sini penyelidik menjalankan penyelidikan memilih teknik latih tubi dan demonstrasi melalui Kaedah Koperatif *Student Team Achievement Division* (STAD) bagi tujuan pengajaran dan pembelajaran. Ianya adalah bertujuan untuk melihat perbandingan dan keberkesanan antara cara pengajaran biasa dan cara pengajaran yang menggunakan kaedah koperatif. Perbezaan skor markah dapat dilihat melalui ujian pra dan ujian pasca. Pelajar tingkatan 4 yang diuji ini adalah seramai 17 orang. Hasil ujian pra memperlihatkan tiada sebarang perbezaan yang signifikan kerana pelajar berada pada tahap kognitif yang sama. Namun melalui ujian pasca menunjukkan satu perbezaan yang signifikan dan cukup ketara. Oleh itu dapat dirumuskan melalui gabungan teknik demonstrasi dan latih tubi serta kaedah koperatif begitu berkesan dalam mata pelajaran pendidikan seni visual dalam menyelesaikan permasalahan dalam catan.

Kata kunci: kaedah Koperatif STAD, Catan

Abstract

Visual Art student of form 4 Cerdas were found to have weakness in producing nature painting artwork although they were exposed to it in their primary school education. They are through demonstrative, exercise and cooperative technique. Cooperative technique is a method which I found to be the most suitable and effective for these students. In this research, experiment process is used to get the effectiveness of cooperative method for student achievement in painting. Their standard of achievement were measured based on the pre test and post test. In this way research choose the exercise and demonstration technic in cooperative method, Student Team achievement division (STAD) for the teaching and learning process. This is for getting comparison and effectiveness either usual teaching process or cooperative teaching method. A total of 17 student took part in this research.. Result of this pre test show zero significant differences because student still in the same cognitive standard. But, in the post that, they is a show is a significant difference and it may very significantly. Therefore, it can be concluded through the combination exercise and also cooperative method are very effective in visual art subject in the solving the problem in painting.

Keywords: *STAD Model Cooperative Learning, painting*

PENGENALAN

Mohd. Johari (2004) dalam bukunya *Falsafah dan Krtitikan Seni* menyatakan seni tidak mungkin berkembang tanpa penglibatan masyarakat dengan menyeluruh. Seni dan falsafah menjadi faktor yang terpenting dalam masyarakat dan saling memerlukan. Keperluan bagi setiap guru dalam melaksanakan tugas pengajaran dan pembelajaran berasaskan ilmu pengetahuan mereka tentang falsafah dan teori-teori pendidikan seni tanpa asas pengetahuan tentang perkara-perkara di atas, maka sudah tentu pengajaran dan pembelajaran mereka kurang berkesan kerana tidak mengetahui apa itu pendekatan, kaedah dan teknik. (Md. Nasir dan Ibrahim. 2004).

Ada pelbagai teori yang berkesan dalam pendidikan seni visual. Kecemerlangan pengajaran adalah melibatkan perlakuan guru, peningkatan keilmuannya dan beberapa variabel yang mempengaruhi proses pengajaran dan pembelajaran. (Borich & Faenton, 1977). Kualiti pengajaran adalah sesuatu yang amat penting bagi seseorang guru pendidikan seni menguji keberkesanan sesi pengajaran dan pembelajaran. Pelbagai kaedah dan strategi pengajaran dimanipulasikan agar pelajar dapat menikmati pengajaran secara lebih sempurna. Seseorang guru pendidikan seni yang cemerlang tentunya mempunyai kualiti peribadi yang konsisten. Pengetahuan tentang falsafah dan teori amat penting kerana ianya akan dapat membantu seseorang guru membentuk kerangka pengajaran yang lebih mantap dan berkesan. Ianya juga akan dapat membuat perbandingan dan memilih sesuatu teori yang dirasakan sesuai bagi sesi pengajaran dan pembelajaran. Ada pula memberikan pendapat bahawa seni boleh bertindak sebagai agen perubahan sesebuah masyarakat. Perkembangan dan perubahan yang berlaku itu adalah hasil hubungan dan kepentingan bersama.

Latar Belakang

Matlamat Rancangan Malaysia Ke-10 (Jabatan Perdana Menteri, 2010) menetapkan prestasi murid akan hanya boleh ditingkatkan dengan meningkatkan keberkesanan pengajaran dan pembelajaran di dalam kelas. Menurut Iberahim (2000) unsur pertama dalam pembinaan kurikulum adalah pelajar. Guru seharusnya memainkan peranan sebagai penggerak atau pelaksana isi kandungan pelajaran. Wujudnya pelbagai strategi pengajaran dan pembelajaran yang boleh dilaksanakan bagi meningkatkan keberkesanan pengajaran dan pembelajaran. Sesuatu perancangan yang sistematis dan kreatif dapat menentukan keberkesanan sesuatu pembelajaran pelajar.

Melalui kajian pendidikan terdapat beberapa kelemahan pelajar di sekolah menengah antaranya adalah mereka kurang berminat untuk mempelajari bidang catan dalam Pendidikan Seni Visual. Mereka juga terlalu lemah dalam menguasai kemahiran melakar dan mewarna catan. Melalui pemerhatian penyelidik pelajar-pelajar ini sememangnya menghadapi masalah sewaktu melakar dan mewarna. Ini adalah kerana kurangnya pendedahan teknik melakar dan mewarna serta kurangnya keyakinan dalam diri mereka. Mereka merasakan bahawa terlalu susah untuk menghasilkan karya catan cat air. Mereka juga tidak yakin dalam proses mewarna di mana penguasaan psikomotor mereka yang begitu lemah. Hal ini disokong oleh laporan Iberahim (2000) melalui satu tinjauan tentang kurangnya minat mereka terhadap PSV ialah anggapan bahawa mata pelajaran tersebut adalah membosankan. Pelajar menganggap bahawa mereka hanya belajar perkara yang sama sepanjang berada di bangku sekolah mungkin disebabkan pendekatan pengajaran yang digunakan oleh guru adalah agak sekata. Kajian-kajian pendidikan sendiri sering menunjukkan terdapat beberapa kelemahan dalam sistem pendidikan di negara ini yang menyentuh prestasi murid dan kelemahan guru Siti Khadijah, (2009). Sistem pendidikan di negara ini lebih menjurus kepada pembangunan luaran dan kurang membina aspek kemahiran guru khususnya Pendidikan Seni Visual.

Siti Khadijah et.al (2009) berpendapat adanya perkaitan antara pengajaran guru antara punca menyebabkan murid kurang berminat terhadap subjek Pendidikan Seni Visual. Pengetahuan dan kefahaman murid dikenal pasti berpunca daripada faktor guru, bahan-bahan rujukan sedia ada dan hasil koleksi kerja mewarna terdahulu. Kajian Rosli (2009) dan Kasran (2004) pula mendapati guru adalah antara punca menyebabkan murid kurang berminat terhadap subjek Pendidikan Seni Visual. Pendapat ini disokong pula oleh kajian yang dilakukan oleh Rosilawati Ismail (2009) mendapati guru dikatakan tidak berjaya dalam merancang sesuatu topik pengajaran supaya ianya disampaikan secara berkesan.

Selain daripada itu, mereka juga terlalu lemah dalam menguasai kemahiran melakar dan mewarna catan. Melalui pemerhatian penyelidik pelajar-pelajar ini sememangnya menghadapi masalah sewaktu melakar dan mewarna. Ini adalah kerana kurangnya pendedahan teknik melakar dan mewarna serta kurangnya keyakinan dalam diri mereka. Mereka merasakan bahawa terlalu susah untuk menghasilkan karya catan cat air. Mereka juga tidak yakin dalam proses mewarna di mana penguasaan psikomotor mereka yang begitu lemah. Berdasarkan kajian yang dilakukan oleh Kasran (2009), semua ini berpunca daripada guru kurang mahir dalam subjek Pendidikan Seni Visual dan bukan opsyen. Masalah kurang mahir dikesan apabila mereka gagal untuk melukis gubahan atau komposisi menggunakan pensel. Guru juga kurang yakin untuk membantu murid membuat lakaran menggunakan teknik “tetingkap” atau lakaran secara langsung.

Seharusnya tidak timbul permasalahan di mana pelajar gagal menguasai bidang catan terutamanya dalam tajuk lukisan pemandangan. Pendedahan berkaitan alam semulajadi sememangnya telah dibuat oleh guru melalui proses pengajaran dan pembelajaran. Juteru itu, motivasi dan minat serta semangat baru akan diperolehi dengan pengisian pembelajaran yang positif dan konkrit untuk merangsang minda pelajar (Chua, 2001). Penyelidikan yang dijalankan ini berpandukan kepada objektif-objektif berikut:

1. Mengetahui pasti pembelajaran koperatif dapat meningkatkan kemahiran dan pencapaian pelajar dalam penghasilan catan.
2. Mengetahui pasti bahawa minat pelajar dalam bidang catan pemandangan alam semula jadi dapat dipupuk menerusi kaedah koperatif STAD.
3. Mengetahui pasti pembelajaran Koperatif STAD dapat memupuk semangat kerjasama pelajar-pelajar dalam kumpulan.
4. Mengetahui pasti impak pelajaran koperatif terhadap tingkah laku pelajar dalam proses pengajaran dan pembelajaran catan.
5. Mengetahui pasti kaedah koperatif menjadi salah satu pemudahcara bagi tujuan mempertingkatkan pembelajaran catan alam semulajadi.

Data dan Metodologi

Reka bentuk kajian ini menggunakan ujian pra berbentuk penghasilan karya catan alam semulajadi . Kaji selidik dan ujian post sebanyak 3 sesi telah dijalankan dan ditadbir ke atas kumpulan pelajar yang sama. Kajian ini mengambil masa 4 minggu diperuntukkan untuk menjalankan proses pengajaran menggunakan kaedah yang dicadangkan.

Ujian pra yang dijalankan adalah penghasilan karya catan alam semulajadi bagi menguji pengetahuan sedia ada pelajar berkaitan catan alam semulajadi. Tujuan diadakan ujian ini ialah untuk mendapatkan maklumat dan gambaran awal pencapaian pelajar dalam menguasai tajuk yang akan dipelajari. Manakala Ujian Pos dilaksanakan dengan - Satu ujian akan diberikan kepada pelajar-pelajar yang berkaitan. Ujian ini adalah untuk mengetahui tahap pencapaian mereka diakhir proses pengajaran dan pembelajaran yang telah dilaksanakan. Set borang soal selidik dipilih sebagai instrumen untuk mendapat data dan maklumat mengenai motivasi dan pelaksanaan kaedah koperatif dalam pembelajaran. Soal selidik ini mengandungi 2 bahagian iaitu bahagian A dan bahagian B. Bahagian A adalah bahagian data dan maklumat diri pelajar. Manakala bahagian B pula mengandungi 22 soalan yang perlu dijawab oleh pelajar untuk mengetahui sejauh mana pelajar berminat dan pandangan peribadi pelajar terhadap kaedah yang dijalankan. serta keberkesannya. Item yang digunakan ialah berbentuk Skala Likert.

Dapatan Kajian dan Perbincangan

Persoalan Kajian 1

Sejauhmanakah pembelajaran koperatif dapat membantu meningkatkan pencapaian pelajar dalam menghasilkan catan pemandangan semulajadi.

Jadual 1 Keputusan Ujian Pra dan Ujian Pos Mengikut Gred

GRED	PRA		POS 1		POS 2		POS 3	
	BIL	%	BIL	%	BIL	%	BIL	%
A+	-	-	-	-	-	-	-	-
A	-	-	-	-	1	5.88	8	47.06
A-	-	-	1	5.88	3	17.65	4	23.53
B+	-	-	5	29.41	4	23.53	3	17.65
B	-	-	1	5.88	5	29.41	2	11.76
C+	1	5.88	5	29.41	4	23.53	-	-
C	-	-	3	17.65	-	-	-	-
D	8	47.06	2	11.76	-	-	-	-
E	5	29.41	-	-	-	-	-	-
G	3	17.65	-	-	-	-	-	-
JUMLAH	17	100	17	100	17	100	17	100

Jadual 2 Statistik Ujian Pra

UJIAN	KADAR SKALA	FREKUENSI (f)	PERATUS
UJIAN PRA	Tinggi	0	0
	Sederhana	0	0
	Rendah	17	100
UJIAN POS 1	Tinggi	0	0
	Sederhana	7	41.2
	Rendah	10	58.8
UJIAN POS 2	Tinggi	0	0
	Sederhana	13	76.5
	Rendah	4	23.5
UJIAN POS 3	Tinggi	17	100
	Sederhana	0	0
	Rendah	0	0

Dalam jadual 5 di atas menunjukkan kadar skor sampel dalam menghasilkan karya catan alam semulajadi dalam Ujian Pra. Kesemua sampel yang berjumlah 17 orang atau 100% dilihat mempunyai pengetahuan pada aras rendah dalam menghasilkan karya catan sebelum kaedah koperatif dimulakan. Skor min kaedah ini ialah

Ujian Pos 1 ini dijalankan setelah kaedah koperatif dijalankan melalui sesi pengajaran. Ianya bertujuan untuk menilai bagaimana keberkesanan sesi pembelajaran menggunakan kaedah koperatif berbanding kaedah biasa. Seramai 41.2% sampel telah menunjukkan peningkatan dalam Ujian Pos 1 ini daripada sebelumnya. Seramai 10 sampel atau 58.8% pula masih berada di peringkat aras rendah walaupun telah menunjukkan peningkatan sedikit daripada markah berbanding sebelumnya. 41.2% sampel menguasai dan menunjukkan peningkatan setelah Kaedah Koperatif dijalankan dalam proses pengajaran dan pembelajaran. Ini menunjukkan bahawa tahap pengetahuan sampel berada pada tahap yang lebih baik berbanding sebelum kaedah koperatif dimulakan.

Selepas Ujian Pos 2 dijalankan secara kaedah koperatif Model STAD peningkatan penguasaan kemahiran dapat dilihat. Ini dapat dilihat aras sederhana meningkat kepada 13 sampel atau 76.5% berbanding Ujian Pos 2 seramai 7 sampel atau 41.2%. Aras rendah pula berkurangan daripada 10 sampel atau 58.8% pada Ujian Pos 1 kepada hanya 4 sampel atau 23.5%. Peningkatan ini dilihat satu kejayaan kepada pembelajaran secara Kaedah Koperatif Model STAD.

Berdasarkan Ujian Pos 3, keputusan jelas menunjukkan peningkatan penguasaan kemahiran membuat catan alam semulajadi yang ditunjukkan oleh sampel. 100% sampel menunjukkan keputusan yang memberangsangkan di mana kesemua sampel memperolehi markah yang berada di aras tinggi. Ini jelas

menunjukkan bahawa proses pembelajaran secara Kaedah Koperatif Model STAD. Ianya jelas menunjukkan bahawa tahap pengetahuan pelajar telah berada di dalam tahap yang tinggi selepas Kaedah Koperatif Model STAD dijalankan. Skor min kaedah ini ialah

Persoalan Kajian 2

Sejauhmanakah minat pelajar dapat dipupuk melalui pembelajaran catatan menerusi kaedah koperatif STAD.

Jadual 2 Statistik Persoalan Kajian 2

Item	1	2	3	Min Keseluruhan
Min	3.94	3.94	4.17	4.01

Penyelidik akan menghuraikan jawapan bagi persoalan 1 yang dijalankan menerusi kaji selidik terhadap sampel. 3 soalan utama yang diketengahkan bagi menjawab persoalan ini. bagi mengetahui tahap motivasi pelajar terhadap kaedah ini. Dapatan kajian yang diperolehi dinyatakan dalam Jadual 6 di atas.

Soal selidik 1 mendapat min 3.94. Penyelidik mendapati 2 atau 11.8% sampel Amat Setuju, 12 atau 70.6% sampel Setuju dan 2 atau 11.8% Tidak Pasti. Menerusi pernyataan soal selidik ke-2 pula didapati memperolehi min yang sama dengan soal selidik pertama iaitu 3.94.. Sampel yang amat bersetuju adalah seramai 2 orang atau 11.8%, setuju seramai 12 sampel iaitu 70.6% dan selebihnya seramai 3 sampel atau 17.6% tidak pasti. Melalui soal selidik yang ke tiga dikemukakan, 4 Sampel atau 23.5% Amat Bersetuju, 12 sampel atau 70.6% Setuju dan 1 sampel atau 5.9% Tidak Pasti dengan pernyataan ini. Secara keseluruhan, penyelidik mendapati min keseluruhan yang diperolehi adalah tahap pengetahuan tinggi iaitu 4.01

Persoalan Kajian 3

Sejauhmanakah pembelajaran koperatif STAD dapat memupuk semangat kerjasama pelajar-pelajar dalam kumpulan.

Jadual 4 Statistik Persoalan Kajian 3

Item	7	9	11	16	17	Min Keseluruhan
Min	4.11	4.35	3.94	4.58	4.23	4.24

Persoalan Kajian 3 ini mempunyai 5 item yang perlu dijawab oleh sampel dan memperolehi min keseluruhan 4.24.

Min keseluruhan bagi item 7 ialah 4.11 di mana seramai 3 sampel atau 17.6% amat setuju, 13 sampel atau 76.4% setuju dan 1 sampel atau 5.9% tidak pasti. Bagi soalan nombor 9 pula seramai 6 sampel iaitu 35.3% amat bersetuju dan 11 sampel atau 35.3% setuju dengan min 4.35. Ini menjadi bukti bahawa pembelajaran secara koperatif ini satu kaedah yang amat berjaya kerana sampel dilihat saling bantu membantu dan guru hanya bertindak sebagai fasilitator.

Item 9 pula memperolehi min yang terendah iaitu 3.94 di mana 2 sampel atau 11.8% amat setuju, 12 sampel atau 70.6% setuju dan 3 sampel atau 17.6% tidak pasti.

Item nombor 16 memperolehi min tertinggi iaitu 4.58 di mana seramai 10 sampel iaitu 58.8% amat setuju dan 7 sampel atau 44.1% setuju. Sampel dilihat menerima konsep pembelajaran koperatif ini. Mereka lebih mudah berinteraksi dan melakukan perbincangan sesama sendiri semasa proses pengajaran dan pembelajaran berlangsung. Item 17 pula memperolehi min sebanyak 4.23. Seramai 4 sampel atau 23.5% amat setuju dan 13 sampel iaitu 76.4% setuju.

Berdasarkan min bagi persoalan 2 ini jelas menunjukkan bahawa pembelajaran secara kaedah koperatif ini begitu memberikan kesan kepada sampel-sampel.

Persoalan Kajian 4

Sejauhmanakah impak pembelajaran koperatif STAD terhadap tingkahlaku pelajar dalam menghasilkan catan. 5 item yang perlu dijawab oleh sampel bagi menjawab persoalan kajian 3.

Jadual 5 Statistik Persoalan Kajian 4

Item	5	6	15	19	20	Min Keseluruhan
Min	4.37	4.00	4.70	4.47	4.52	4.41

Melalui Persoalan 4 iaitu Item 5 memperolehi min 4.37. Seramai 4 atau 23.5% amat setuju dan 11 sampel atau 64.7% setuju dengan pernyataan ini berbanding 2 sampel atau 11.8% tidak pasti. Ini menunjukkan 15 sampel atau 88.2% bersetuju dengan pernyataan ini berbanding 2 atau 11.8% tidak pasti. Item 6 pula memperolehi min terendah dalam menjawab persoalan ini iaitu dengan min 4.00 sahaja. Hanya 13 sampel iaitu 76.4% bersetuju, 4 sampel atau 23.5% amat setuju dan 9 sampel atau 52.9% setuju berbanding 4 atau 23.5% tidak pasti.

Berbanding pula Item 15 dilihat memperoleh min tertinggi iaitu 4.70 di mana 12 sampel atau 70.6% amat setuju dengan pernyataan ini berbanding 2.94 atau seramai 5 sampel bersetuju dan ini menunjukkan seramai 17 sampel atau 100% bersetuju. Item 19 yang diberikan kepada sampel menunjukkan perolehan min sebanyak 4.52. Seramai 9 sampel atau 52.9% amat setuju dan 8 sampel atau 47.0% setuju dengan pernyataan ini. Item 20 pula memperlihatkan ke semua sampel bersetuju iaitu seramai 17 orang dengan 8 sampel atau 47.0% amat setuju dan 9 sampel atau 52.9% bersetuju. Pernyataan ini menunjukkan min tertinggi iaitu 4.47.

Respon terhadap pernyataan ini telah menunjukkan kejayaan pelaksanaan kaedah koperatif dalam pembelajaran. Kaedah pembelajaran koperatif dilihat telah memberikan satu impak positif sampel dalam pengajaran dan pembelajaran.

Persoalan Kajian 5

Sejauhmanakah pembelajaran koperatif menjadi salah satu pemudahcara bagi tujuan mempertingkatkan pembelajaran catan alam semula jadi.

Jadual 6 Statistik Persoalan Kajian 5

Item	13	14	17	18	22	Min Keseluruhan
Min	3.94	4.58	4.58	4.58	4.35	4.40

Melalui Persoalan 5 ini, penyelidik merumuskan bahawa hanya 12 sampel atau 70.6% bersetuju, 2 sampel atau 11.8% amat setuju dan bakinya seramai 3 sampel tidak pasti. Pernyataan ini juga memperoleh min terendah iaitu 3.94%.

Ada tiga pernyataan yang dilihat memperoleh min yang sama dan tertinggi iaitu 4.58 dan jumlah bersetuju dengan kenyataan-kenyataan yang dikemukakan iaitu Item 14, Item 17 dan Item 18 di mana ke tiga-tiga item memperoleh min sebanyak 4.58. Melalui kenyataan-kenyataan ini dilihat keseluruhan sampel seramai 17 orang bersetuju di mana 7 sampel atau 41.1% bersetuju sementara 10 sampel atau 58.8% amat setuju. Bagi Item 22 pula keseluruhan sampel bersetuju dengan 11 sampel atau 64.7% bersetuju dan 6 sampel atau 35.3% amat setuju dengan kenyataan ini. Min keseluruhan yang diperolehi melalui persoalan kajian 5 ini adalah 4.40

Kesimpulan

Secara kesimpulannya, tujuan utama kajian ini dilaksanakan adalah bagi melihat dan menilai sejauhmana peningkatan pencapaian tahap motivasi serta prestasi pelajar mempelajari catan alam semulajadi dalam Pendidikan Seni Visual menerusi kaedah Koperatif STAD. Keberkesanan Kaedah Koperatif STAD berbanding kaedah biasa juga menjadi salah satu tujuan utama kajian ini.

Dapatan kajian ini juga sebenarnya memberikan implikasi yang baik dan cukup menarik terhadap perjalanan serta perkembangan terhadap sistem pendidikan hari ini. Menerusi kajian ini juga kaedah koperatif STAD sememangnya menekan dan memberi tumpuan terhadap penglibatan pelajar berbanding kaedah biasa berpusatkan guru. Pelajar sebenarnya akan mempunyai keyakinan dan motivasi yang cukup tinggi, berani menyumbangkan idea serta memberi pandangan dan penglibatan yang cukup aktif menerusi pembelajaran kaedah koperatif STAD ini sementara guru hanya bertindak sebagai pemudahcara sahaja.

Rumusannya pembelajaran menerusi Kaedah Koperatif STAD ini adalah satu-satunya kaedah yang amat menarik bersesuaian dengan keadaan semasa hari ini. Selain daripada itu, Kaedah Koperatif STAD ini sendiri mempunyai banyak kebaikan kepada pelajar dan secara tidak langsung akan meningkatkan lagi prestasi sekolah.

Penghargaan

Kajian ini tidak akan dapat disiapkan tanpa sumbangan, sokongan, bantuan dari individu tertentu terutamanya daripada UPSI, Dr. Abdul Aziz Bin Zalay@Zali, Dr. Mohd. Zahuri Bin Khairani dan Dr. Harozila Ramli.

Rujukan

- Azalli A. Razak. (2009). *Persepsi murid terhadap pembelajaran pendidikan seni visual di sekolah: satu kajian kes di sebuah sekolah di Pulau Pinang*. Tesis Sarjana Muda tidak diterbitkan. Kuala Lumpur
- Chua Yock Chuan. (2001). Personaliti dan motivasi pelajar. *Jurnal Pendidikan PKPSM Johor*, hlm 61-64.
- Effendi Zakaria. (1998). *Pembelajaran koperatif*. Universiti Kebangsaan Malaysia. Tesis PhD. Tidak Diterbitkan.
- Ibrahim Hassan. (2000). *Matlamat dan objektif pendidikan seni (visual) untuk sekolah menengah: perlu kajian semula. Prosiding Konvensyen Kebangsaan Pendidikan Seni Visual 2000*. Balai Seni Lukis Negara, Kuala Lumpur.
- Jabatan Perdana Menteri. (2010). Unit Perancang Ekonomi: Bab 5 membangun dan mengekalkan modal insan bertaraf dunia. Putrajaya: Jabatan Perdana Menteri. *Review*, 102(5), 21-23.
- Johnson, D.W & Johnson, R. (1985). *Learning together and alone: cooperative competitive and individualistic learning*. Boston: Allyn & Bacon. First Edition.
- Kasran Mat Jiddin. (2004). *Tinjauan kefahaman warna dalam pembelajaran pendidikan seni di kalangan pelajar-pelajar tingkatan 2*. Tesis Sarjana Pendidikan tidak diterbitkan. Tanjong Malim Universiti Pendidikan Sultan Idris.
- Kasran Mat Jiddin. (2009). *Indeks kreativiti guru-guru bukan opsyen (GBO) dan amalannya dalam pengajaran teknik mewarna cat air bidang menggambar mata pelajaran pendidikan seni visual*. Kertas Penyelidikan tidak diterbitkan Institut Pendidikan Guru Kampus Ipoh.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2002). *Sukatan Pelajaran Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah Pendidikan Seni Visual*. Kuala Lumpur: Kementerian Pendidikan Malaysia.
- Kementerian Pelajaran Malaysia. (2005). Bahagian perancangan dan penyelidikan dasar: Pelaksanaan mata pelajaran pendidikan seni di peringkat sekolah menengah. *Jurnal Penyelidikan Pendidikan* Jilid 2. Jld 1:97 – 115
- Md Nasir Ibrahim dan Ibrahim Hassan. (2003). *Pendidikan seni untuk maktab & universiti*. Pahang: PTS Publication & Distributors Sdn. Bhd.
- Mimi Mohaffyza Mohamad, Md.Nazaruddin Sarji & Masitah Misman. *Strategi pengajaran pembelajaran koperatif dalam tajuk rekabentuk dan penghasilan projek (mata pelajaran kemahiran hidup)* Universiti Tun Hussein Onn Malaysia.
- http://eprints.uthm.edu.my/114/1/mimi_mohaffyza_mohamad.pdf 19/11/2010
- Mohamad Najib Abdul Ghafar. (1999). *Penyelidikan pendidikan*. Skudai: Universiti Teknologi Malaysia.
- Mohd Johari Ab. Hamid. (2004). *Falsafah dan kritikan seni*. Penerbit Universiti Pendidikan Sultan Idris, Tanjong Malim, Perak.

- Mok Soon Sang. (Ed. 6. 1996). *Pendidikan di Malaysia untuk Diploma Perguruan*. Kumpulan Budiman Sdn. Bhd: Kuala Lumpur.
- Rosilawati Ismail. (2009). *Sikap murid terhadap mata pelajaran pendidikan seni visual*. Sarjana Muda tidak diterbitkan: Open Univerisity: Kuala Lumpur.
- Rosli Hashim. (2009). *Cabaran masalah murid-murid Tahun 5, menguasai teknik cat air*. Sarjana Muda tidak diterbitkan. Open University Malaysia: Kuala Lumpur.
- Siti Khadijah Abdullah. (2009). *Kreativiti murid Tahun Tiga mengaplikasikan unsur seni (Garis) dalam mata pelajaran pendidikan seni visual*. Tesis Sarjana Muda, Open Universiti: Kuala Lumpur.
- Slavin, R.E. (1990). *Cooperative learning: Theory, research and practice*. Massachussetts: Simon & Schuster Inc.